

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Изази сваке недеље.

Претплата се шаље напред уредништву. Неплаћена писма од нередовних дописника непримају се.

ПАСТИР

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по год. 30. гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1. фор. и 50 н.

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

издаје и уређује ПРОТОЈЕР. и ПРОФ. Никола Поповић.

САДРЖАЈ: Беседа — Слобода хришћанско. — Мухамеданска вера. — Добра и рђава страна нашег свештенства. — Историско знање о преводу LXX. — Позив. — Јавна благодарност. — Оглас. — Читаоцима „Пастира.“

БЕСЕДА

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО АРХИЕПИСКОП БЕОГРАДСКИ И МИТРОПОЛИТ СРПСКИ

МИХАИЛ

НА ПОСВЕЋЕЊУ ЕПИСКОПА ШАБАЧКОГ

МОЈСЕЈА,

КАД МУ ЈЕ ПРЕДАВАО АРХИЈЕРЕЈСКИ ЖЕЗАЛ 14. СЕПТЕМБРА 1868.

У САВОРНОЈ БЕОГРАДСКОЈ ЦРКВИ.*)

Преосвештени Епископе!

На данашњи дан сврши свој, испуњен славе, земаљски живот књез Милош, који је довео народ српски до ослобођења. Данашњег дана узео је владу у своје моћне руке незаборављеног спомена књаз Михаил, који је без проливања крви покренуо даље ослобођење Србије. Хтео је Господ Бог

*) Беседа ова учинила је јак утисак на народ, кога беше пуна и препуна црква. Сви знамо, како се наш г. митрополит одликује дивотом говора и чувством ватреног одушевљења у свима својим црквеним беседама. Но овде је његово одушевљење било особито, узвишено, поражавајуће, нарочито онда кад је новом епископу пружио жезал и изговарао речи: *прими жезал сей и пр. Тајна и јавна хвала чујаше се из уста присутвующих „Еј Бог ти дао, еј Бог те поживео, кад га тако лепо саветујеш.“*

Уред.

да и ти новопоосвећени епископе данас, када је и св. Златоуст дивни пастир цркве окончао свој многополезни живот, данас да изречеш заклетву верности св. цркви православној и књазу Милану, драгом потомку славних Обреновића, Господару Србије.

Високо је и свето достоинство, на које те данас уздигосмо по опредељењу св. духа, који свагда у цркви поставља епископе. Тешке су дужности, које си данас примио у св. цркви божијој народу српском. Свети је позив, коме си данас упућен. Духовна ти је власт пастирска дата ради ползе душа људски; па зато се имаш непрестано старати да и сам будеш оруђе духа божијег, како би могао сводити благодат и умножавати што више побожних и чистих душа, које би могле бити достојна оруђа св. духа и чудне благодати његове.

По вишем опредељењу божијем, даје ти се данас власт од св. цркве да учиш људе одређене ти епархије закону божијем, да грешеће исправљаш, праведнике подржаваш на путу спасенија, да судиш судом праведним, божијим. Но имајући ову власт, ништа несмеш ни мењати, нити додавати по својој памети и вољи у вери и закону; него си обвезан верно, свето и ненарушимо и сад и свагда да вршиш, чуваш и браниш, ако би то морало бити и са опасношћу твога живота, па и друге млађе пастире и Христјане у томе утврђујеш, да чувају св. закон божији, свету веру православну и свете установе црквене. Очекујемо да будеш тврд и непоколебљив стуб вере христове и пример свима људма у побожности и богобојазливости. Па зато никада незаборављај то, да недобијаш овај жезал — символ власти, да губиш и убијаш, него да спасаваш душе људске и да их водиш у царство божије. Незаборављај, да си положио митру на своју главу не зато, да постанеш неограничен и самовољан у поступцима, него да си што више покоран и послушан правилама цркве и наређењу сабора. Незаборављај да то сјајно архијерејско

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

одело, ти знаци архијерејског отликовања траже, да е дана на дан будеш светлији и савршенији у добродјетели, да се приближујеш мудрости пастирначалника нашег Господа Исуса Христа, да ревнујеш о слави божијој, да љубиш нравствену чистоту и смерност подобно Господу Исусу Христу, да усвајаш његову широку љубав према људма и да трпељиво с поуздањем на Бога носиш и крст ако би судио Господ, да га положи на рамена твоја.

Дакле је и дужност и власт твоја *духовна*, па зато се старај да и своје жеље и своје тежње подвргаваш духу, а не телу. И као што из облака севајуће муње очишћавају ваздух; тако и срдачна молитва осветљује ум и укрепљује дух. У молитви је сила власти, с молитвом је победоносна истина, с молитвом ће бити и суд твој праведан; потоме се старај да ти је увек молитва и на уму и на устима.

Предајући ти овај жезал и с њиме власт управе, тражимо пред свом црквом и соборно налажемо, да се угледаш и да идеш по стопама светих православних архијереја, који су нам оставили пример за управу, за чување божествене вере и спасоносне науке Христове, за живљење по вери и поступање по науци евангелској. Подражавај дакле овим богоносним оцима и пастирима, пазећи бодро, да никада не сврћеш ни на десно ни лево; јер ћеш тада пасти у заблуде, које су се тако много разплодиле у садањем времену.

Сад прими жезал сей да пасеши вѣрениџу твоју паствѣ христовѣ: и послушашимъ твоимъ, вѣди жезал и укрепленіе: на непослушныя же и непокарающыяся, тогда же употреблай жезла: да сей послушаніа жезал, въ должности повиновеніа ихъ сордежитъ! Амин.

Слобода хришћанска.

(Продужење.)

До душе, Хришћанство, као и свака религија најпре је унутрашњи одношај човека к Богу: оно тежи да прероди

индивидуум а и немисли да обнови друштва. Кад Хришћанство назива све људе *браћом*, кад оно разпростире да су богати и убоги, силни и слаби, знатни и незнатни — *сви равни*, то се подразумева према царству небеском или према царству благодети. А и сам Исус Христос доказује да његово царство н'јестъ отъ мiра сегш. Апостоли нису ни мислили да разруше старо друштвено и државно биће, па и ако оно беше основано на најцрњој *неједнакости* и на грубој сили, која захтеваше безграничну покорност к *цесарима* и у опште повиновати се властима не толики благими и кроткимъ но и строптивимъ. Да, јеванђеље односи се најпре к индивидуалном човеку. Но такав мора и бити пријем сваке доктрине која хоће да дејствује на човештво: друштво се састоји из индивидуалних личности и свака спољна револуција није ништа друго, до израз или пројављење унутрашње измене једног или другог друштва. Но ако је нужно преродити индивидуме ради преобразовања друштва, то је тако исто нужно организовати средину, која би била удесна за развитак индивидуума. И *Стојици* имађаху високу циљ пред очима, а на име: *водити и довести човека до савршенства*; но заузевши се искључивим делом индивидуалног усавршавања, они заборавише оне ране, које троваху старо друштво, па зато нису биле у стању да прероде ни индивидуме. Религија има далеко већи задатак: она хоће да припреми спасење свима људма преобразујући у једно и индивидуме и друштва.

Хришћанство одпоче са тим, што прими без икакве измене друштвено биће у средини ког се оно налазило. Оно хтеде да стоји изолирано у политичком свету и да усредреди сву своју радњу на унутрашњем човеку. Но религија не може остати без икаквог уплива на друштва: јер у таквом случају и она би била слаба као и стоицизам. Јеванђеље има у себи све што захтева човечанство. Човечанство хоће да се примени јеванђелско учење к законитим државним уређењима и к друштвеном животу: оно хоће једнакост. А шта

вели Хришћанство? „Људи су сви једнаки пред Богом; они су једнаки по свом происхођењу и по општој целии свога суштаства: дакле имају једнака права и обвезаности: један општи, универсални закон мора да управља њима. — Човечанство хоће братство. А шта вели јеванђеље? „Кси кы братїа есте.“ Дакле у дужности нам стоїи да љубимо један другога и да се опходимо један с другим братски. — Човечанство хоће мира, асоциације народа, а то зато, што су сви људи дужни тежити да остваре свої високи позив, своје опредељење. А шта вели Хришћанство? Сви су народи чланови једне и исте велике породице, сви су они браћа. Пролити крв својега брата — то је највеће преступљење. И тако ми треба да гледамо на Исуса Христа, као на *начелника мира*. Проповедајући љубав и братство он је положио основ мирној асоциацији рода људског. Заповедајући човеку да љуби човека, Исус Христос не раздваја суграђанина од туђина. Његово учење о љубави сједињава међу собом све народе као чланове једне државе. Оно има задатак да образује једно велико друштво из свију народа: „и бѣдетъ едино стадо и единъ Пастырь.“ „Свет је по нашем погледу — вели Тертулијан — једна огромна република, општеотачанство човечанског рода.“ (Аров. 38).

Довести род човечански до јединства — таква је велика мисија јеванђељске проповеди! Овај основни принцип који је у једно и принцип државе излази из јединства Бога и јединства створења. Јединство створења неопходно вуче за собом *једнакост* саворених суштастава, а једнакост не може опстати без јединства природе; иначе где би била свеза међу суштаствима неравнима по природи? Дохришћански свет незнађаше друге везе осем грубе силе; па зато је там и било тако много сукоба, страсти, противположних интереса, непрекидних ратова, ропства, тираније. Но Хришћанство положи у основ *јединства* братску љубав. Дакле — „разрушити на земљи господарење грубе силе, а подићи царство правде и љубави, те тако

остварити међу члановима велике човечанске породице, међу индивидуумима и народима свестручно јединство, у ком би сваки живећи животом свију, налазио најбоље услове за достижење свог опредељења — таква је велика мисија Хришћанства. (Наставиће се.)

Мухамеданска вера.

(Наставак.)

На мунарету подижу црвену заставу. Звуци топовски окончавају рамазан, а сутра дан они исти поздрављају баирам. То је празник благодарности који се светкује по свршетку тешког месечног поста. Накићени народ рано јутром иде на главну варошку пијацу. Овде су подигнуте на брзу руку кафане и колебе. У кафанама приповедају се приче, а у колебама представљају се комедије с луткама и залуђавају правоверне блесане сокачки вештаци и комендијаши са змијама. Научени павијани праве смех својим кривљенима, но вештаци представљају врло мало искуства и хитрости. Сваки вештак има змију очарку, у које су брижљиво извађени сви зуби. Змија та има својство врло јако стиснути своје мишиће. Када је полију водом или стисну на известним местима, она се стврдњава као дејствителни штап. Друга вештина са змијама састоји се у томе што их науче извесном звиждању. Како само оне чују њега, одма иду на ону страну одкуда је глас дошао. Особито пак удовољство чине на пијацама играчице певачи и свирачи. Вечером сви разилазе се по кућама и кафанама. За време баирама пуцају из топова пет пута на дан, а тврдиње, државна здања и судови накићени су заставама.

Трећи религиозни догмат Ислама, то је милостиња. Она се налаже кораном као каква дужност а не добровољно дело. Прекрасна заповест нашег Спаситеља — гладног наранити, жедног напоити, његов оденути, страног у дом увести, болне

и сужне у тамници походити — повторава се у корану готово тм истим речма.

Познати англиски писац Вашингтон Ирвинг превео је из једног арачког рукописа ове знамените речи, које су тобож Мухамедове:

„Кад буде опште васкрсење Бог ће рећи грешницима: О синови Адамови! Ја бејах болестан и ви ме нехтедoste посетити.“ А они ће одговорити: „Како смо ми могли тебе посетити, о Господе, кад си ти Господ васионе па ниси ни могао бити болестан? По Господ ће им на то рећи: „а зар ви нисте знали да је један од мојих слугу био болестан? Па да сте посетили њега, то би сте посетили мене самог и с тим би стекли заслугу. — Затим ће Бог рећи грешницима: „О, ви, синови Адамови! Ја просих од вас хљеба, а ви ми недадoste.“ Синови Адамови одговориће: „Како си могао, ти Господе, просити од нас хљеба, кад си ти Господ васионе, па и не можеш бити гладан?“ А господ ће им одговорити „просио је један од мојих слугу од вас хљеба па му нисте дали, а да сте га нахранили, ви би сад добили награду од мене.“ Затим ће опет Господ запитати: „о ви, синови Адамови! Ја просих од вас воде а ви ми недадoste. А они ће одговорити: „о наш *вседржителу!* како би ми могли теби дати воде? Та ти си *промислитељ* васионе па не можеш ни бити жедан.“ Но Бог ће им на то рећи: „један од мојих слугу просио је од вас воде па му нисте дали. А да сте га напојили, ви би сад добили награду од мене.“

(Срав. Матеја гл. XXV. ст. 31—36.)

Турци доказују, као да је Мухамед рекао и ово: „милостиња, која се даје сиромашку, дотакне се пре до руке божије, нег што дође до руку сиромашка.“ У корану доброделинац успоређује се са зрном, које даје плод *сторицеју*, и са баштом на излогу сунца и у лепој долини, коју орошава и кишица и роса, и која роди двапут у години. Мухамед прописује да се даје милостиња свакад — и дању и ноћу, и јавно и тајно. Оне, који дају милостињу само ради тога, да их виде људи, он успоређује са земљом камени-том, на коју пада киша, но која је и поред тога опет безплодна.

Мусломани имају неке две врсте милостиње: *акшам* и *задакат*. Прва стоји у закону, а друга на вољи Сваки Мусломанин обвезан је ма којим начином да разда десети део свега свог имања сиротињи, т. т. од новаца, јеспана, стоке хране и т. д. или да пожртвује десети део својих прихода и процената. — Из овог се види какав велики значај има

за њих милостиња. Један кнез њихов у прастаро време обично је говорио: „молитва приближава к Богу тек на половину, пост доводи до врата неба, а милостиња изводи пред лице божије.

Хаџиџук је четврти и последњи религиозни догмат Ислама. Овај, као и милостиња, није нешто од своје воље, већ се ставља у дужност свакоме. Сваки Мусломанин мора макар једном у животу, да посети Меку лично, или преко кога из суседа својих, ако би га нешто здравље смело, те неби се смео сам одважити на тако опасан и даљни пут. Од хаџиџука ослобођавају се само они, који нису пунољетни, или су идиоте и ума лишени. Знамените црте мусломанског путовања на хаџиџук, постадоше познате тек од времена чувеног Бургарта, т. ј. од почетка садашњег века, а до тог времена бејаху у Јевропи чудновате приче о *хаџи*, гробу Мухамедовом, па и о самом хаџиџуку.

Источно арапска легенде. Да би имали појма о значају свију оних церемонија, које се чине од стране хаџија у Меки, нужно је да се предходно познамо с источно-арапским легендама о хаџи, њеном црном камену (*лакам*) месту Ибрахимовом, и бунару *Зем-Зем*. „Адам и Ева, кад их изгна Бог из раја, разиђоше се по разним странама — он на острво Цејлон, а она — у Арабију, на брегове црвенога мора, где се находит сад варош Цеда. Двеста година живљаху они раздвојено док напоследку из призрења на њихова покајања и страдања, дозволи им се да се могу видети на гори Арафату, близу до садашње Меке. Изнемогав од дубоке и тешке туге Адам подиже руке своје к небу и замоли Бога, да му дозволи имати жртвеник по образцу рајског. Молитва Адамова би примљена. Скинија или покретни храм, који беше склопљен од белих облака и кога подржаваху анђели, спусти се на земљу и стаде управо испод небеског свог поддизника. Адам одма приђе к том жртвенику и отпоче се молити свакидашње и обилазити га по седам пута на дан, по примеру анђела, који то исто чине на небу. Но кад Адам издану, тог часа несташе и жртвеника; вероватно да је одлетио на небо. Сит, син Адамов сазида други од камена на том истом месту и по оној слици, као што беше први. Но и његов жртвеник пропаде у потоку. После неколико година, кад Агара с Измаилом умираше од жеђи у пустињи, анђеоско ископа бунар или извор *Зем-зем*, који постаде светињом од тога дана па и данас. Наскоро за овим два чвјека исполинског племена, Амаликићани, тражећи изгубљену камилу, натрапају тај бунар и вода из њега тако им се допадне, да они преноће ту са целим племеном својим, оснују овде варош Меку и узму Исмаиља и Агару под своју заштиту; но наскоро их растерају домородци

а Исмаил порасте, ожени се с ћерком ондашњег кнеза и роди с њом многобројно потомство. По наскоро после женидбе Исмаил добије заповест од Бога да сазида Ђабу на оном истом месту, где је био чудесан жртвеник Адамов. У овом благочастивом делу помагаше му и отац његов. Чудесан камен служаше Авраму скелом подижући се и спуштајући се при зидању грађе. Камен тај находи се тамо и сада. На њему је остао траг од стопе Аврамове, али га може видети само онај, који истински верује у Мухамеда.

У време зидања Ђабе догодило се и друго чудо: Аранђео Гаврило донесе с неба камен, у кога се беше претворило анђео, стражар раја. Аврам и Исмаил примише тај камен с особитим поштовањем и узидаше га споља у дувар Ђабе, где се находи и до данас. Њега љубе сви Мусломани кад иду на Ђабу; од њихових грешних пољубаца он је сав поцрнео, а у време Аврама он беше бео као снег. Но на дан свеопштег васкрсења он ће добити опет пређашњу своју белоћу, и биће сведок вере онима, који су испуњавали четврти обред Ислама.

Оваква су главна предања о *Ђаби*, њеном црном камену и бунару Зем-Зем. Путовање у Меку на поклонeње овој светињи сматрало се таквом важном дужношћу, да су у старија времена по 4 месеца у години употребљавали Мусломани на овој пут и те церемоније. Ратови, нападања, разбојништво, све је морало у то време престати. Племена, која беху у завади, полагаху оружје, скидаху стреле и јабуке са својих копаља па иђаху по пустињи без икакве опасности. Дошав у Меку, они без разбора обилажаху седам пута око *Ђабе*, додиркиваху рукама и усницама до тајанственог приог камена; пише воду, колико су год могли, и умиваху се на бунару Зем-Зем, у спомен свога прародитеља Исмаила. А кад сврше ове и друге овима подобне церемоније, онда су се враћали кући и изнова ухваћали за оружје, повраћајући пређашње своје непријатељске одношаје.

(Наставиће се.)

Добра и рђава страна нашега свештенства.

(Наставак из броја 34)

У рђаву страну нашег свештенства долази и то, што се већина од њих веома рано рукополажу у чин свештени, тако, да их има међу њима довољно, који нису навршили ни 20-ту годину свог живота а већ су свештеници или иеромонахи. Па зато већина од њих немају нити могу имати оног понашања, оне озбиљности у животу и карактеру, која доликује духовним пастирима и учитељима народњим, него напротив многи живе онако весело, раскашано и забавно, као што живе и поједини њихови парохијани, па их по кадкад попа или духовник и претечу у *цумбушу*.

А да како и неће? Првео је духовни питомац 4 године под кровом богословског образовања, под назором блиских својих старешина, строгом дисциплином, под кључем. — Школа је имала намеру да га овим материнским нагледањем сачува од тлетворног дјеловања лживаг духа, који дува не од Христа, већ од стиције мјра сегш, да га сачува и од физичких незгода, које бујна младост често навлачи на се, кад је пуштена сама себи на вољу; али негледају тако ученици богословије на ово брижљиво о њима старање, на ово гајење, које им се чини од непосредне њихове управе. Њима се напротив чини, (ако не свима а оно бар већини) да ова стега, овај строги надзор, ово затварање и истраживање: „где си, куда си?“ и т. д. долази јединствено из појма о *старјем* и *млађем*, т. ј. да старији само зато поступа с њима тако, што је старији, и да млађи мора нешто трпјети само зато, што је млађи; па зато се често чује међу њима говор: да су они осуђени, да су под апсом, да они робују 4 године и т. под. А кад се већ једанпут узме овакав поглед на постјећи поредак ствари, онда је природно, да ученик мора да тражи где на другом месту свог успокојења, да тражи и ствара за се на страни идеале. А где ће их боље наћи и створити ако не у оној околини, у оном месту, где је он најпре угледао света, у месту, за које су везане његове најмилије и најпријатније успомене, у месту свог рођења и детињског живовања.

И пре су ове околине са њиховим дивним или поражавајућим појавима, са њиховим адетима и обичајима биле за њ предмет задовољства, појезије, пријатности. Но сада код овакве ограничености, код оваквог по његовом појму робовања, околине те са свима и најпростијим адетима и обичајима својим, излазе пред њим у најлепшим и најдивним бојама. И ученик тежи тамо, броји дане и године кад ће доћи тај последњи дан школски, кад ће му се јавити да већ није више ђак, те да може смело поћи

своме завичају и там у слободн предати се свима уживањима наравствене своје природе.

И ево изашао је он већ из школе; он је међу својим рођацима, познаницима, код своје куће. Боже драги, шта ти га овде незанима?! Мила му је фрула, миле су му гусле, песме, игре, заветине, свадбе, — једном речи све оно, што је у народу и из народа. Он почиње одма да се наслађава: почиње и да игра, и да пева, и да иде на све забаве и весела. Почиње... но тек што је све ово отпочео пред њим наједанпут искрсне парохија. Кроз мозак као стрела пролети интерес.. потреба стомаха.. прво место у врх софре.. поштовање.. Али да дође до овог, ваља се одрећи од свега тога, што је тек почело да задовољава његову младичку природу, одрећи се од свега онога, што је у продужењу целог његовог школског васпитања састављало главни предмет његових жеља, његових тежања.. Но интерес одржава победу: срдачне жеље и чувствена осећана угушени су; он је већ свештеник или јеромонах.

Природа се може лако искварити, али се не да лако победити. Нити можеш натерати старца да скаче и ћипара ваздан као дете, нити опет приморати дете да тихо и непомично седи ваздан на једном месту. Код првог је недостатак у сили, а код другог — и сувишак. Отсуство снаге хоће покоја, а сувишак — хоће покрета, движења, идења. И наш млади попа долази у противоборство са самим собом. А одовуд ничу две неизбежне крајности: или он изнова даје срцу на вољу и почиње да ужива све оно, што обични смртни уживају, или се и против својих јаких жеља и побуда приморава да издржава онај тон, онај положај, у који је већ ступио; тек у сваком случају он хтео или не хтео мора охладнети према својој дужности, мора непријатељски гледати на свој чин и на своје свештено занимање, почем излази тако, да му је оно криво многим његовим незадовољењима, да му је оно узрок те стеге, тога новог ограничења.

Свачему своје време. па и свештеном чину. Нека бого-слов по свршетку својих наука поживи коју годину као светски човек, и нек за то време задовољи многостручна осећања нравствене своје природе. Њему је приступно и учитељство и практиканство. Па кад у овом предходном занимању проведе неко време, и кад већ осети да је задовољно себе у спољашњем свету, онда нека прелази у свет виши — духовни, нека се рукополаже за свештеника или јеромонаха. А ово би било корисно и с тога, што би наши будући свештеници могли у продужењу неколико година таквог светског живота, видети како их Господ милује са децом и женом, те не би тако већина свештеника остајали без своје супруге у 20. и 21. години свог живота, као што се често догађа сад код овако јаког наваљивања у чин свештени одма по изласку из богословије. Нужде у том немамо никакве. Јер места учитељска попуњавају којекакви гимназисти, врло често и из првог разреда — зато што нема богослова; а међутим нурије се цепају и парчетају до невероватног умадења, које би требало напротив тога увећавати.

(Наставиће се.)

Историјско знање о преводу (LXX.)

(Наставак.)

в.) Најпосле сведоче старих отаца и учитеља црквених, као: Јустина философа, Климента александријског, Тертулијана, Иринеја, Јефифанија, Бирила јерусалимског, Анатолија александријског, Јевсевија Кесарског, Иларија Пиктавијског, Јеронима, Августина, Јована Златоустог, Теодорита, Атанасија александријског и многих доцнијих историка грчких. Сви ти оци и писци говоре нам о преводу LXX. скоро онако, као што је писао о њему Аристеј, — откуд се види, да су они примили писмо његово за истинито.

Исто тако писци наше православне цркве, признају истинитост Аристејевог писма, као што се то види из пред-

говора у библији славенској изданој 1752. године од светог Синода Руског; из Минеја, под 3. Фебруара, у „житију“ Симеона Богопримца; као и из „Христијанског“ (за 1842. П.) и „вокресног чтења“ (VI. год.)

После толиких доказа, немамо нужде препирати се са онима, који се сумњају о делу Аристеја; тим више, што су се њиви разлози појавили врло позно (тек 1522. год.) и данас су сасвим оповргнути ученим критикама.

За „унутрашње“ доказе истинитости Аристејевога писма мора се признати:

а.) Верно знање обичаја мисирског двора. Тако приповеда опширно Аристеј о весељу и небројеним даровима мисирског цара, приликом превода св. књига. Доцнијем писцу било би не познато, зашто цар чини такав трошак ради дела њему не баш врло важног, као што је превод св. књига. Но Аристеј знао је, да су мисирски цареви весељем и поклонима обично показивали своју подашност и сјајност; без њих нису се вршила и сама маловажна дела.

б.) Подробно знање многих особености. Тако н. пр. наводи Аристеј све разговоре царева с Димитријем Фалерејским, — набраја све дарове, што је добио првосвештеник јудејски и преводиоци, — именује сву 72-цу толковника, — излаже питања, којима је питао цар сваког понаособ за време седмодневног весеља и одговоре ових. Тако је што могао само савременик видети и знати.

в.) Најпосле и план писма, у ком је Аристеј предао извештај, показује, да је он био очевидац, а наиме: он је забележио све, што је својима очима гледао. Односно до тога, што Аристеј једним саставом предаје писма ученог Грка Димитрија, цара египатског и првосвештеника јудејског, — на то велимо, да Аристеј није био издавалац писама Димитрија и других, но сачинитељ свог писма; одкуд сједи, да није могао другчије изказати мисли Димитрија, Птолемеја и првосвештеника, него својим језиком.

После таквих предходних обіашњења, прелазимо, да не питамо историју превода LXX. и пре свега наводимо: какав је почетак тог превода, за тим показујемо, како се он сачувао додanas, у каквом рукопису и издању.

Почетак превода LXX.

Сав стари свет са Аристеем заједно тврди, да су јеvreјску библију преводили јерусалимски Јудеји, које је јудејски првосвештеник у Александрију послао. То је захтевало само дело. Превод је одређен за александријску библиотеку и за потребу александријских Јудеја; за то дело нужно је избрати поуздане преводиоце, а такви су могли бити тада једини паластински Јудеји; само су они знали онда јеvreјски језик, осем грчког. Египатски Грци ни су знали јеvreјског језика, који се и у Палестини није говорио. Исто су тако Јудеји, који су дуго живели у Алесандрији, заборавили свој матерњи језик. Број преводилаца по једногласном доказу старине, било је 72. Таквог броја сећали су се Јудеји у једном случају при пророку Мојсеју (Исход. 24. 1.), и по том је јудејски првосвештеник ради превода могао назначити наиме толики број преводилаца, т. ј. 72.-ца Ништа противног нема и у том, што су та 72 били избрани из 12 колена. Ма да свештена историја говори, да су десет колена много пре тога, одведена била у ропство од Салманасара (4. књ. цар. 176.) опет иста историја сведочи, да су у Палестини, осем колена Јудина и Вениамина живели питомци из свију колена. Отуд су сам Спаситељ и апостол Павле спомињали пред Јудејима „ованадесате колѣна“ (Лук. 22. 30. Діејан. 26. 7.); отуд је посланица Јаковљева писана „овѣманадесате колѣнома“ (Јак. 1. 1.)

Изабрани преводиоци, позвани из Јерусалима, превели су на грчки језик јеvreјске књиге, т. ј. све књиге старог завета, и то с јеvreјског језика, а не ма каквог превода.

Неки научењаци тврде, да су ти изабрани преводиоци превели само пет књига Мојсејевих; и у том се позивају на Аристота и Јосифа Флавија, који доказују, да је преведен „закон“ или књиге „закона.“ Истина Аристота и Флавије, говорећи о преводу 72 спомињу често: преведен „закон“ но у каквом смислу употребљују они реч: „закон“? У особеном смислу закона Мојсејева, који је изложен у пет књига, или у општем смислу, у смислу закона јудејског, што се садржи у свима књигама јудејског канона? Последње је вероватније. Аристота и Флавије говоре: преведен је закон „наш“ или „јудејски,“ а нигде не веле „Мојсејев.“

Истина је, да су Јудеји разделили сво свештено писмо на три чести: закон (Скоратк), пророци (Некхиим), и „агиографи“ (Кетубим); ал је истина и то, да су они називали сво свето писмо једном речи „закон.“ Тако вели Јосиф Флавије, да Јудеји читају у синагогама свој закон (*νομος*). Но зна се, да су тамо читали не само пет књига Мојсејевих, но и књиге пророка (Лук. 4. 21. Диејан. 13. 17.) И кад је то Флавије знао, то се види, да је он ту реч *νομος* узео у општем смислу, разумевајући под тим сво свештено писмо. То се исто видети даје из сведоче Ијуса Христа св. апостола и учитеља црквених. На пример Ијус Христос говори Јудејима: *нијестъ ли писано въ законѣ вашемъ: вози есте,* (Јов. 10. 34.) а то не стоји у петокњижју, но у псалму (81. стр. в.) Тако исто вели он апостолима својим: „да се испуне речи, писане у закону њиховом: омрзнуше на мене ни зашто,“ а те су речи у 24. псалму (стр. 15.) Апостол Павле у посланици својој Коринћанима (1. Кор. 4. 27.), наводећи речи из 28. главе пророка Исаије (стр. 11.) вели, да су оне написане у закону. Блажени Јероним и Ориген, спомињући често поделење св. писма старог завета на три чести, веле: „знамо, да се „законом“ називају не само књиге Мојсејеве, но и псалмови и пророштва.“ Јевсевије Кесарийски противетавља закон новом завету, откуд је јасно, да

разуме под законом све књиге старог завета. Тако држе: и св. Јован Златоуст и Ђирил александријски, објашњавајући речи: „кончина закона Христос.“

И тако, ма да Аристее и Флавије веле: „преведен је „закон“ или књиге „закона,“ — опет се мора мислити, да су преведене „све“ књиге јудејског канона. А да су заиста при Птоломеју „Филаделфу“ преведене све књиге јеврејске, то се јасно види из следећег.

Исус Христос и апостоли често су наводили места из псалма и пророка, наводили су онако, како се нааазе у преводу LXX.

Зна се за цело, да су Јудеји много пре рођена Христова читали књиге Мојсеја и пророка; александријски Јудеји служили су се по свој прилици у том случају преводом LXX. јер другог превода нису имали, а јеврејски нису знали.

Свети оци: Иринеј и Златоуст називају превод LXX. среством за просвету безбожника, и вратима, кроз која се показује Господ Исус Христос свима народима; а то се може рећи за све књиге старог завета, особито за књиге пророка. Зато је може бити Климент александријски назвао превод LXX. „грчким пророштвом.“

Најпосле многи оци и стари писци, говорећи о преводу LXX. веле: да су преведени „сви свештени споменици јудејски“ (Јевсевије Кесар.), „књиге закона и пророка“ (Климент александр. и Ђирил јерусалимски), „све књиге старозавета“ (св. Златоуст).

Кад су 72 преводиоца превели све књиге јудејског закона; то само по себи пада, да су они не с јерусалимског кодекса, но с самаријанског превели, а у Самарјана нема никаквих других књига осим пет књига. Осим тога они нису преводили ма с каквог превода, но с подлиника. Истина, да Филон на горенаведеном месту веле: „LXX. преводили су с халдејског.“ ..“ Но то не значи, као да је то онда био

(Сљедује додаток.)

халдејски превод, с ког су преводили LXX. не! халдејски превод много је доцније од превода LXX. изишао. Кад по-смотрим дела Филонова, наћићемо, да код њега реч: „халдејски“ једно значење има с речи: „јеврејски,“ — н. пр. у књиги о Авраму вели, да су имена: Јенох, Сара и друга, „халдејска,“ која су очевидно јеврејска. У књизи „живот Мојсеја“ вели за празник пасху. „Халдеји називају пасхом,“ а даље мало у истој књизи говори: „Јевреји називају тај празник „Пасха“..“ а сваки зна, да је реч „Пасха“ заиста јеврејска, од глагола pasach-прешао. Ни је се чудити, што Филон назива „халдејским“ јеврејски подлиник. Ево зашто га је тако назвао: земља, гди су живели Јудеја звала се „Халдеја,“ и с тога су Јевреје често називали „Халдејима“; притом јеврејски подлиник од Јездре нису писали хананејским словима, каквима је писао Мојсије и каква се налазе у петокњижју, него — асирским или „халдејским.“ Чудно би било, кад би јеврејски првосвештеник, ком су из Александрије дошли посланици, да моле за јеврејске књиге и преводиоце, дао им какав превод, а не подлиник. Из речи Аристееја и Флавија известно се зна, да је за превод LXX. употребљен био „јеврејски кодекс, што га је послао из Јерусалима првосвештеник Телезар, — писан на пергамену златним словима, и то халдејским писменима, а не старојеврејским,“ како вели Филон.

Да би се још боље утврдила та истина, морамо овде решити: да ли је било каквог превода грчког пре LXX? Неки научењаци, држећи се тога, да је св. писмо било основ многим историчким и митологичким делима старих безбожничких писаца, и придржавајући се у том јасних речи Климент александр., Августина и Јевсевија о Платону и другим философима, закључују, да је пре превода LXX. био ма каква превод, из ког су стари писци, незнајући јеврејског језика, црпели откривене истине. Отуд би се дало закључити, да њих 72 ни су превели јеврејске књиге, но само сабрали, по-

правили и издали на свет стари превод грчки, којим се служио Платон и други стари философи. Но тај закључак пада, кад пређе речено постоји. Истина је, да је св. писмо служило за основ многим делима најстаријих писаца безбожничких; многи су учитељи црквени заиста тврдили, да су стари философи црпели откривене истине из свештених књига старог завета. Но како су црпели? о том они не говоре; да је био превод држе сами научењаци, и то сасвим произвољно. Зар нису ради дознавања неких истина јеврејског закона имали Грци друге помоћи, осим превода? — велимо: нмали су. Најбоље средство било је трговачки саобраћај Јевреја с Финикијанима, који су по многим местима старог света доста важних и корисних знања пронели, — а особито расејаност Јудеја по Египту, Вавилону и по изразу пророка Јоила: „продаја синова Јудиних и Јерусалимских, синовима Елинимским.“ (Јоил. 3. 6.) Ако се допусти, да је пре превода LXX. био већ превод грчки; то зашто би Птоломеј Филадельфо бринуо се и толико потрошио, набављајући нов превод? или — зар није Димитрије Фелерејски знао за какав пређашњи превод? но он вели цару, да су „књиге јеврејске на језику, Грцима непојмљивом, ради чега је нужно њих превести.“ Или се први превод изгубио? — но сви списи заиста нису могли пропасти. Или је застарео? — Но ов није могао застарети, кад је састављен после ропства вавилонског или мало пре тога; и ако је још пре вавилонског ропства састављен, то би био вернији од подлиника, а тим не би им потребан био други превод, особито јеврејски подлиник, при склапању новог превода.

Тако су дакле 72. преводиоца превели све књиге јеврејског канона, — превели први пут, т. је. с јеврејског подлиника, а не ма с каквог превода.

Кад и гди је био састављен превод LXX? По сведочби Аристеја и многих других црквених отаца, превод LXX. састављен је за владе Птоломеја „Филадельфа;“ но које, наиме,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

године владе његове? На то одговорити, помажу нам сведочбе Иринеја и Клименте, који веле да је почетак превода LXX. био за владе Птолемеја „Лага.“ Од Јевсевија дознајемо, да је Птолемеј „Филаделфо“ за две године заједно са својим оцем Птолемејом „Лагом“ царовао. Држећи се тако сведочбе Аристеја и других писаца. као и Иринеја и Клименте, можемо рећи, да је превод LXX. састављен за прве две године царовања „Филаделфа,“ кад му је још и отац његов „Лег“ био жив. Те године падају по хронологији Војнија СХХІХ. олимпијаде, или 283. године пре Христа, по рачуну Јеконмоса.

Место гди је свршен превод LXX. зове се острово Тарос, седам врста далеко од Александрије. То је место, како веле Аристеј, Филон и Флавије, изабрано зато, што у самоћи тој ништа није одвлачило мисли прводаца, нити им је сметало дубље разсуђавати о предмету. У тако усамљеном месту није нужно било, преводиоце по ћелијама засебно намештати. Аристеј и Флавије не спомињу о том ништа. Сведочбе познијих писаца — Јустина и Јеписфанија, о 72. ци и 36. ћелија, не могу важити. Сама неједнакост тих писаца и рођене њихове речи сведоче, да су они наводе своје узели из народне гатке, која се не држи строго историчке верности, и која је можда обукла у таку форму тадашње скоро опште уважење према преводу LXX.

Повод к саставу грчког превода LXX. био је с једне стране љубав Птолемеја „Филаделфа“ према просвети, или још више према збирци споменика просвете, — љубав, на коју је с успехом дејствовао најпросвећениј Грк Димитрије Фалерејски, који се проселио из Грчке у Александрију и овде библиотекар александријске библиотеке био. С друге — потреба Јудеја, пресељених у Јегипат око 320. год. пре Христа, бројем 120. тисућа. У току времена омладина пресељених Јудеја морала је учити језик месни — грчки, а свој природни језик — јеврејски заборавити. Тим се кори-

сте ієгипатски цареви, који су ишли на то, да пресељени Јудеји своје отаџаство забораве. С тога је Птоломеј Филаделфо“ у писму свом на првосвештеника Јелеазара, представио дело превода св. писма, као ново од своје стране добротинство Јудејима, који живе под његовом владом. Птоломеј Филаделфо тим је себи добро учинио, желећи на свагда задобити пресељене Јудеје; но „преводом“ св. писма учинио је заиста и њима велико добро, јер им је дао на познатом језику отаџаствени закон, који је Јудејим био дражији од свега. На тај начин предузели су цареви превод LXX. ставити, и доцније допустили су храм у Илијопољу подићи; и једно и друго задржало је Јудеје, да живе у Јегипту, као у свом отаџаству и забораве свети Јерусалим.

(Наставиће се.)

ПОЗИВ НА ПРЕТИЛАТУ.

У име божње, помоћу родољуба и ваљаних уписника, ради смо да издамо на свет ова сачињења:

1. Сбор песама и обичаја јужних славена још ненапечатаних. Скупљени су из разних крајева српских а нарочито из старе тужне Србије, чемерне Македоније и јадне Албаније српске. Књига износи преко 15 поштено и на лепој хартији печатаних табака, а цена јој је само 8 гр. или 80 новч. комад а дућанска 5 цв. Новци се са именима ГГ. уписника шаљу одма и то до Митрова-дне ове год., кад ће се и књиге разаслати онима који буду платили. Кома је zgodније да новце шаље књижари г. Валожића, или штампарји г. Николе Стефановића, може као и на нас право слати. Није потребно да о користи и важности ове књиге за Српство говоримо, јер она сама о себи говори. Толико можемо рећи, да ће сваки бити задовољан који се постара да је набави и на њу се упише. Чим ова књига буде готова, одма ћемо је разаслати најдаље до 20 дана. Ево две песмице из песама прве књиге као проба:

УСКРШЊА.

Заспало је Васкрсење
На уранку Ваведења.

Заспало је још за рана
У по бела божјег дана.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Будило га Ваведење:
 „Устај горе Васкрсење.
 Три су душе у рај дошле
 Све три душе сагрешиле.
 Једна душа сагрешила
 Скупо винце продавала.
 Све капљицу по аспирицу,
 Више воде продавала,
 Него чистог руиног вина.
 Друга душа сагрешила,
 Куму њиву преорала
 Куму њиву и деверу,
 А старојку богме дврије.
 Трећа душа сагрешила,
 На девојку глас изнела.“

Ал' говори Васкрсење:
 Која душа сагрешила
 Скупо винце продавала
 Више воде него вина
 Све капљицу по аспирицу
 Греха ће се избавити.
 Која душа сагрешила
 Куму њиву преорала
 Милу куму и деверу
 А старојку и до дврије
 Греха ће се изодити.
 Која душа сагрешила,
 На девојку глас изнела
 Неће никад ни до века.
 из Србије ове.

КРИШТЕЊЕ РИСТОВО.

Надвила се света гора над море
 над море.
 То не била света гора над море
 над море.
 Већ то била света црква Софија
 Софија
 У Призрена силна града царева
 царева.
 Ту ми поју шестокрили анђели
 анђели.
 Они поју Риста Бога млађана
 млађана.
 Величају прослављају Ристоса
 Ристоса.
 Међ њима је св. Дева Марија
 Марија.
 Код Марије Алнамена знамења
 знамења.
 Ал' говори св. Дева Марија
 Марија:
 „Слуго моја Алнамена(?) знамења
 знамења.

Иди зови крститеља Ивана
 Ивана.
 Да крстимо Риста Бога једина
 једина.“
 Верна слуга Алнамена знамења
 знамења.
 Послушали св. Деву Марију
 Марију.
 Када дође Крститељу Јоване
 Јоване.
 Отвори се ведро небо над њима
 над њима.
 Развали се црна земља под њима
 под њима.
 И побеже Јордан вода студена
 студена.
 Кад то виде света дева Марија
 Марија.
 Уплаши се св. Дева пресвета
 пресвета.
 Кад то виде Крститељу Иване
 Иване.

Он говори светој Девѣ пречистој
пречистој.

„Небој ми се св. Дево пречиста
пречиста.

Кад крстимо Христа Бога једина
једина.

Склопиће се ведро небо над нама
над нама.

Састаће се црна земља под нама
под нама.

Из Гиљинске или Моравске нахије
у Старој Србији.

2. Сбор и тумачење личних имена у Срба. Књига од 15 поштено и на лепој хартији печатаних табака. Цена њој је 8 гроша чар. или 80 новч. а дућанска 5 цв. Кад ће се новци са именима Г.Г. уписника, на ову књигу послати на корицама прве књиге јавићемо. О овој тако исто као о народној књизи, неће мо ништа да говоримо. Ко је читао наш одговор Срб. уч. др. и одзиве других о истој ствари, тај ће је умети оценити пре, но што се она на свет појави. Ко хоће да зна себе и српски народ без ове књиге бар по до сада изашавим неће знати. На корицама ове друге књиге биће напечатано кад ћемо здати

3. Сбор песама и обичаја народних II. т. м. Овај ће у величини и цени, у свему бити раван првом. На корицама овог сборника назначићемо, кад ће се послати новци за сачињење:

4. Погребни обичаји у разних народа и Срба са старицама српским. Износи поштено, на лепој хартији 15 печатаних табака. Цена њој је 8 гр. или 80 кр. а дућанска 5 цванц. Да је ова књига ваљана види се отуда што је за њу писац изабран за действителног члана једног ученог друштва у Русији. На корицама ове књиге напечатале се кад ће се послати новци за

5. Опис Кнѣва и његових светиња, који износи поштено, на лепој хартији 15 печатаних табака. Цена њој је 8 гр. чарш. или 80 новчића, а доцније дућанска цена биће 12 гр.; књига говори о споменицима руским у Кнѣву како духовним тако и телесним. Половину чисте добити даје се на цркву покојн. Кнеза у Топчидеру, која ће се од саме српске грађе саиздати. Друга половина на други споменик, те тиме да се обе стране тако рећи духовна и телесна, као што су и описани споменици, нашег народа задовоље. А прави најтрајашнији и највечнији споменик никад незаборављеном нашем

Протећи Јордан вода студена
студена.“

Што је реко св Јован Крститељ
Крститељ.

Што је реко, то се збило одиста
одиста.

Кад крстише Христа Бога једина
једина.

великом владоцу, у ком ће се неколико стотина југославенске деце учити разним занатима, а неколико стотина разним наукама, ваљда ће родбина нашег неумрлог владоца подићи и тиме и себе овековечити. описа Кијева на руск. језику има неколико сачинења, који су опет по неколико пута препечатавана, те су тиме и важност таквих сачинења осведочена. Наш опис уз сваку Руску, додире се и наших ствари, те осим осталог и тиме превазилази руске описе. Неке одломке од овог сачинења публика је читала. На овој књизи напечатате се кад ће се новци послати за,

6. Пропаганде у Турској, које ће имати преко 10 печ. табака. Цена је 6 гр. царш. или 60 новч. а дућанска цена биће доцније 10 гр. или 1. фор. Ко је читао те Пропаганде он зна какве су. С тога о њима сувишно је што казати. Ово можемо рећи, да баш они који потрошише грдан новац, да на исте одговоре, немогаше ништа одговорити те тако остадоше, као што и јесу наше Пропаганде, неборима истина. На овој јавиће се.

7. За други део описа Кијева, који је како у цени тако и у свему равн првом делу. На овом напечатате се за,

8. II. том имена ком је у свему равн првом, како у величини и цени, тако исто и у изгледњи. На овом јавиће се за

9. II. том имена, који је како у величини и изгледњи, тако и у цени равн првом тому. На овом јавиће се за

10. III. том старина који је такође како у цени и изгледњи тако и у величини равн I. и II. тому истог сачинења. На овом јавиће се за

11. III. том имена, који је у свему равн I. и II. тому истог сачинења.

Сва су ова сачинења, као и још нека друга готова, па их зато побројасмо, да неби за свако по на се издавали објаве. У свију ових сачинења 10-ти комад или вредност овог даје се Г.Г. скупљачима као награда за труд. У свима су ствари наше које саме за се говоре, а што се наше савесности у свему тиче, јамче наши досадањи радови. Једино што бих имали рећи, то је: да учтиво молимо све познанке и непознанке, а пријатеље напретка свог и нашег народа, да се својски заузму око скупљања уписника на ова дела. Благодарност је осим горње још и та, што ће напечатана имена Г.Г. скупљача и уписника, на ова народна дела, показивати вечном потомству, ко је у ово тужно и несрећно време наше био свестан патриот, те овековечно име своје помажући народност српску. Осим овог свима мојим бив. слушаоцима лекција о историји Срба указује се прилика, да проуче оно, што су чули, уписавши се на ова дела, њих молимо да и друге упишу и тако нам помогну својски у издавању ових дела. Сва слав. уредништва, а нарочито Југо-славенска умољавају се да у свима листовима препечатају што скорније овај позив како би се могли они, који хоће на време и кад треба уписати.

У Београду

7. Септембра 1868.

Милош С. Милојевић,

секр. у трг. суду.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г.Г. Тома С. Лукић из Милошевца и Милан Димитријевић из Голобока трговци, у округу Смедеревеком приложили су цркви Крњевачкој: један сребрни путир са познатом, дискос са звездом кашику и копље у вредности 22. ₰. ц.

Хаџи Георгије Николић бојаџија из Паланке приложио је истој цркви један појас са наруквицама у вредности 200. гр. чар.

Овима приложницима на таквом хришћанском дару, подписани у име целог братства и народа просио им од Бога здравље и изјављује им пред целом поштованом публиком топлу благодарност.

У Милошевцу
17. Септембра 1868. год.

Матеј П. Милошевић,
свешт. из Милошевца.

Г Л А С Н И К.

Г. Димитрије Матић постављен је 23. ов. мес. за министра просвете и црквених дела, и да заступа министра спољашњих послова. Ко познаје поштени карактер г. Матића и његово топло заузимање за просвету, неможе да неосећа радост, кад чује ову вест.

1. Ђерођакон Зиновје што учи богословију овде 21. Септембра рукоположен је за Ђеромонаха.

2. Монах Теодосије из м. св. Петке, 21. т. за ђакона, а 22 за Ђеромонаха.

3. Максим Михаиловић учитељ Ђупријски, 22. т. м. за ђакона у Ђуприји.

Ђакон Живоин Јовичић правителствени питомец постављен је за приврем. ђакона београдске саборне цркве и за катихету у војеној школи.

ЧИТАОЦИМА „ПАСТИРА.“

Радујемо се што можемо јавити нашим поштованим читаоцима, да је наша највиша духовна власт примила к срцу нашу жалбу наштампану у 35. броју нашег листа односно многе вересје и у опште материјалне оскудице „Пастира“ и да је предузела мере, с којима се материјално стање овог листа поправити може, те да се не прекрати биће његово. Па зато ће наш лист и у напред излазити, но овако као сада на једном и по табаку, а три пута у месецу. Цена остаје она иста.

Уредник.